

“КНИГАТА ОСМИСЛИ МОЯ ЖИТЕЙСКИ ПЪТ И ОПРЕДЕЛИ НЕГОВАТА ДУХОВНА ВИСОТА”

**Доц. д-р Стефан КОЛАРОВ
на 60 години**

Неотдавна литературният историк, критик и университетски преподавател доц. д-р Стефан Коларов навърши 60 години. Той е роден на 28 септември 1943 г. в гр. Лом. Завършва специалност Журналистика в СУ „Св. Климент Охридски“. Бил е аспирант на акад. Георги Цанев в Института за литература при БАН, защитава докторска дисертация за творчеството на Ангел Каралийчев, става ст.н.с. II степен. Работил е в редакциите на вестниците „Народна младеж“, „Работническо дело“, „Литературен фронт“, сп. „Обзор“ и в Профиздат. От 1976 г. преподава във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, където е избран за доцент. Сега ръководи катедрата Библиотекознание, масови комуникации, чужди езици. Издал е над 20 книги, редактор и съставител е на литературни и публицистични сборници, автор е на учебници, статии и рецензии.

**ПО ПОВОД ГОДИШНИНАТА НА СВОЯ КОЛЕГА ДОЦ. Д-Р МАРИЯ МЛАДЕНОВА
ПРОВЕДЕ АНКЕТА С НЕГО, КОЯТО ПУБЛИКУВАМЕ:**

◆ Спомняте ли си на колко години бяхте, когато се научихте да четете и кой Ви научи да четете?

– Спомням си много добре, защото книгата беше истинско чудо в детските ми години. Започнах да чета между петата и шестата година благодарение на моята сестра, която е по-възрастна от мене с 13 години. Заради трагични обстоятелства в моето семейство – гибел на мой брат, наскоро след раждането ми, тежкото заболяване на майка ми, аз ѝ бях „поверен“ и тя освен че ме учеше, трябваше да се грижи за мен. Оказва се, че нейните учебници най-добре ме забавляват и тя започна да ме учи да чета и пиша. Не стана трудно. Бяхме много бедни, нямаме „книжовна“ традиция в рода си. Баща ми забягва по време на Първата световна война от с. Зелениково, Скопско, и стига Дунава, така че остава почти необразован. Майка ми е едно от петте деца, които отрано остават без баща, и баба ми едва успява да ги праща на училище до четвърто отделение, според тогавашната образователна система. Затова всички имаха голямо уважение към книгата и ни насърчаваха да учим. Още повече че през 50-те години, когато в страната имаше голяма неграмотност, училищните врати се отваряха и за нас, децата, и за възрастните. Сега явлението „вечерна гимназия“ е изобщо непознато, но тогава мнозина учеха по този начин.

❖ Спомняте ли си кои бяха първите книги, които прочетохте в детството си?

– Няколко книжки с приказки. Бяха ми подарили „Снежанка“, драматизирана от Сия Челебиева. Впечатли ме една дебела книга, която сестра ми донесе къщи – „Тютюн“ от Димитър Димов. Това е първото издание от 1951г. Така че за Ирина и Борис Морев знам от тези най-ранни детски години и към този автор изпитвам уважение, а героите му продължават да ме вълнуват. Четях и книгите, които нашумяха през онези времена след Девети септември – „Партийна тайна“ и „Митко Палаузов“ на Марко Марчевски, „Училище за смелите“ на Емил Коралов – като автор от нашия край той беше много популярен; произведения на Петър Стъпов, Цветан Ангелов, Асен Босев... Четях и много стихове, доста от тях запомнях и рецитирах, даже това пръвеше впечатление на останалите.

❖ Как подбирахте книгите, които четяхте? Някой насочваше ли Вашето четене или сам решавате?...

– Бях вече първокласник, когато майка ми почина и баща ми ме заведе в Дома за деца и юноши „Георгица Карастоянова“, тъй като не можеше да се грижи за мене. Сестра ми се омъжи. Така втори клас записах в друго училище, с други учители и възпитатели в новият ми дом с многобройно семейство. Четяхме много. Една от книгите, които съм запомнил, беше „Малкият спасител“ на Георги Райчев. В неговите разкази нямаше партизани и стражари, но имаше вълнуващи детски съдби. И сега, когато препрочитам „Гюргя“, се просълзявам. Жалко, че бедните деца отново ме карат да си спомням моето детство. Тогава обикнах и Смирненски, „Братчетата на Гаврош“, „Каменарче“, въобще неговите „Деца на града“ приех като другари по съдба. Съветските книги се превеждаха и станаха популярни – „Самотна лодка се белее“ от Валентин Катаев или „Повест за Зоя и Шура“ от Любов Космодемьянская, творбите на Аркадий Гайдар, „Млада гвардия“ на Фадеев... Мога да изредя още десетки заглавия, но бих подчертал само, че сливането на трагизма с подвига на младите загинали герои вълнуваше моето въображение по особен начин. Неотдавна отминалата Втора световна война, промените, започнали в цяла България, разказите на по-възрастните какво е било довчера и какво става в настоящето мисля, че оставиха отражение върху цялото наше поколение. Промениха се социалните представи и нравствени ценности, капиталистическото минало и новото социалистическо настояще постоянно се съпоставяха, водеха ни по митинги, манифестации. Учехме стихове за великия Сталин, за Димитров, цялата атмосфера бе заредена с някакъв огромен заряд, с много патос, възторг, лозунги. Аз четях непрестанно, даже започнах да съчинявам стихове и съчениците ми започнаха да ми викат Стефан Поета.

❖ Кои писатели четяхте в гимназията?

– Както споделих, не просто обичах да чета, а опознах истинската страст към четенето, която не бих казал, че ме е изоставила и сега. Но аз говоря за времето, когато радиото едва навлизаше в нашия делник, а ходенето на кино беше като някакъв ритуал. Лятото, преди да вляза в гимназията, направих нещо, което даже някои професионални литератори не са правили – изчетох целия Вазов. Тогава излязоха неговите Събрани съчинения в 20 тома с редколегия П. Динеков, П. Зарев, Г. Константинов, Ем. Стефанов и Г. Цанев. Същото това лято бях на лагер в Берковица, тогава посетихме и къщата, в която народният поет е живял. В началото на учебната година учителката ни по литература Елена Илиева ни накара да напишем съчинение за преживяното през ваканцията преди да станем гимназисти. И аз разказах за Берковския балкан, за изкачването на връх Ком, за красотата, видяна от върха, след това предадох заедно с другите тетрадката си. След десетина дни, тази вече възрастна учителка, но прекрасен човек и литератор, започна да ни връща тетрадките, като на всеки казваше мнението си. И аз чаках своя ред, като се смущавах, защото видях, че всички получиха съчинението си, а моята тетрадка остана, и си казах: „Аз не написах съчинение на литературна тема, а споделих преживени неща и това навярно е причината да чуя мнението за написаното последен.“

Тъй като не ни познаваше още добре, Елена Илиева попита: „Кой е Стефан Кузманов?“ Това е фамилното ми име от баща ми Антон, македонец. Той почина през 1956 г. Сега аз нося фамилното име на майка ми и на втория си баща – нейният брат, който, след като завърших гимназията, ме осинови. Станах от последния чин – винаги седях там, защото бях най-високият в класа, или един от най-високите. Тя ми подаде тетрадката и каза да прочета написаното. Когато завърших, учителката, като ме гледаше ласкаво, заяви: „Ученици, вашият другар е написал разказ. Той ще стане писател!“ Подобен случай имах и в десети клас, когато една година учих в Кнежа. От ломският дом за деца и юноши ме преместиха там, поради реформа на Министерството на просветата; на следващата година се върнах отново в родния си град. В Кнежа учител по литература ми беше

Христо Велков – много суров и строг човек, възискателен до крайност – всички трепереха от него. Както се досещате, при него само аз бях свободен и тачен и винаги дейно участвах в уроците му. Някои от съучениците ми направо ме мразеха, защото той непрекъснато ме даваше за пример. На класната ми работа за Елин Пелин беше поставил оценка „Прекрасно 6 +“. Там четях като луд Стендал – „Пармският манастир“ и „Червено и черно“. Влияние за това ми оказаха и двете екранизации на романите с Жерар Филип. На всичко отгоре бях безнадеждно влюбен. В последния клас на гимназията прочетох „Ако можеха да говорят“ на Йовков и си казах: „Ако някога имам дъщеря, ще я кръстя Василена“. Така и стана. Това го разказах на Елка Йовкова, дъщерята на писателя, и тя ми сподели, че баща ѝ също искал да я кръстят Василена – това било любимото му име, но майката се противопоставила. Дъщерята на Елин Пелин била кръстена на героинята от „Гераците“ и затова и тя решила да избере името Елка.

Знаех много добре руски език и учителката Стефка Христова ми даде да чета Пушкин и Лермонтов в оригинал. Особено Лермонтов така ми подежда, че го четях денонощно. А когато класният ми ръководител Никола Стоянов ми даде Сергей Есенин смятах, че съм омагьосан от лириката му и друго нищо вече не мога да чета. С неговите стихове заминах и за казармата.

✧ Каква е ролята на книгата и библиотеката в живота Ви?

– Ако трябва да отговоря подробно на този въпрос, просто трябва да разкажа живота си, и то най-хубавото, чистото, възвишеното в него... Постепенно откривах голямата литература, писателите, без които сега не бих могъл да си представя своето развитие. Ако не прозвучи патетично – не бих искал, книгите ми отнеха безброй дни и нощи, аз им се посветих безкористно и всеотдайно. От малките училищни библиотеки до десетки други – до най-големите – библиотеките на БАН и Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, навсякъде съм влизал като в храм и съм стоял до изнемога, докато рухна от умора. Никога обаче не съм усещал насита, нежелание да чета, да разлиствам или даже просто да гледам книги. Разделих се с най-близки хора, един цял свят рухна пред очите ми, но на книгите, на словото дължа всичко. И в най-тежките и мрачни мигове, преживени от мен, един стих, любим творец, литературен герой са ми били опора. Без преувеличение мога да кажа, че четенето на обичани автори и произведения ме спаси в миговете на безизходица, на безверие, на чувство, че животът ми е вече безсмислен, пуст и празен, даже ненужен... Тук бих добавил още едно божествено изкуство – музиката, с което литературата се допълва великолепно.

✧ Какви книги пазите в собствената си библиотека?

– Имах библиотека от над десет хиляди тома, която след развода ми просто се разпиля. При моите митарства изчезваха книги, някои подарявах, някои – взети от мен за четене, просто не ми бяха върнати. Но аз винаги съм носил със себе си като тежък, но любим и желан товар книги, без които не мога. По начало гледам на всяка книга като на нещо нужно и полезно, но, разбира се, има автори и произведения, които, ако не са до мен или не знам, че мога да взема да чета, изведнъж усещам някаква ужасна и тягостна празнота, едно чувство, което ми е даже трудно да опиша. Без да спазвам някаква последователност на наши и чужди автори, бих споменал имена като Сервантес, Стендал или Екзюпери, Йовков, Симеон Радев, Георги Караславов, Вапцаров, Младен Исаев, Яворов, Дебелянов, Томас Ман, Андерсен, Шекспир, Толстой, Флобер... През последните години вече могат да се купят Ницше, Шопенхауер, Бердяев. Имам доста книги на руски, френски, полски. Наред с художествената литература винаги съм ценял и чел критически книги, книги по естетика, философия, психология, история. Много обичам документалната литература, публицистиката и есеистиката. Какъв безкраен свят е този на книгата и как сме безпомощни пред него! Нашите малки човешки сили не стигат да се изчете всичко, което заслужава!

✧ Сам ли избрахте университетската си специалност?

– Да следвам журналистика беше моя мечта от ученическите ми години. Освен стиховете, които пишех през ранното детство, постепенно правех и различни литературни опити. В гимназията започнах да нося мои незрели творби в редакцията на местния в. „Народна трибуна“ и пращах дописки в окръжния в. „Септемврийско слово“. В Лом ме насърчиха да пиша. Особено внимание ми оказа Ечка Иванова, майка на сегашния министър на образованието и науката Игор Дамянов. Високо ерудирана и много сериозна редакторка, тя ме насочи и към писането на рецензии за книги, така че пътят ми към литературната критика е свързан с нея и в. „Народна трибуна“, който вече не излиза. Също ме подкрепи нейният съпруг Симеон Дамянов, тогава директор на

Първа гимназия „Найден Геров“; аз бях ученик от Втора гимназия „Христо Смирненски“. Той стана професор, но за съжаление жестока болест го повали преждевременно.

В казармата още от първата година започнах да сътруднича във в. „Народна армия“ – служех в Шумен, в Школата за запасни офицери при Висшето народно военно училище „Г. Димитров“. Втората година служих в София и на едно литературно тържество в поделението на Четвърти километър ме „откри“ Димитър Фотев – директор на библиотеката при Централния дом на Народната армия. Връзките ми се разширяваха. С тях идваха и насърченията да пиша, да сътруднича. Когато дойде време да подавам документи за следване, изпаднах в истинска безизходица. За разлика от сега, тогава имаше само катедра журналистика, приемаха пет момчета и пет момичета и това сурово ограничение ме притесни. Затова три пъти сменях първата посочена специалност за кандидатстване. Накрая реших – ще посоча на първо място Журналистика, защото имах цяла папка публикации, а това беше едно от изискванията за тази специалност. Случи се така, че бях наряд на 9 срещу 10 август 1963 г. На 10-ти обявиха резултатите, а аз щях да се освободя едва към 17 часа. Поделението ни беше преместено в Божурище. Мой приятел, също кандидат-студент, но по медицина, знаеше за терзанията ми, но когато тръгна за София не ми каза нищо. В ранния следобед го видях, размахал ръце и викащ: „Приет си. На първо място!“ Късно вечерта видях сам името си и занемях до вратата в градинката на Университетската библиотека.

♦ **Спомняте ли си коя е Вашата първа публикация? Кой Ви подтикна?**

– На този въпрос вече отговорих, но искам да обърна внимание върху неговата втора част. Откъде идва у мене тая жажда да чета, да размишлявам върху прочетеното, да искам да пиша? Казах Ви, че истинските ми родители бяха с незавидно образование, обикновени трудови хора. Но вторият ми баща – маминият брат, беше много чувствителен и любознателен човек. Самият той, останал само с професионално образование, четеше много. Като студент носех много книги у дома, разказвах за писателите, с които съм се запознал. И той слушаше с истинско наслаждение, следеше моето развитие, радваше се на книгите, които по-късно издадох. Беше много горд, че е мой баща и нося неговото име. Така че има вътрешен подтик, който трудно се поддава на обяснение. Макар и скромна, дарбата е необходима и тя идва по неведоми пътища.

Отляво надясно – Стефан Коларов с Николай Петев, председател на Съюза на българските писатели, и с белетристите Тодор Велчев и Канстантин Площачков (личен архив на доц. д-р Стефан Коларов)

✧ Как формирахте литературния си вкус?

– Много труден въпрос. Първо, защото вкус се изгражда доста бавно, продължително, даже бих казал мъчително. Второ – и вкусът се мени. Например сред любимите ми автори на младина бяха главно български, руски и френски писатели. Когато преведоха Томас Ман, неговите романи, неговите есета, аз открих творец, който сякаш измести други мои любимци. Поради идеологическите схеми и догматичното мислене ни се натрапваха дълги години имена, които сега са ми чужди и ненужни. Или твърде еднозначно бяха представяни множество автори, които сега изглеждат по друг начин. Но мога да кажа според своя скромни опит, че ако си чел много, можеш да изградиш стабилен вкус. Но пак повтарям – времето влияе върху вкуса. Даже бих свързал вкуса и с поколенията, с времето и неговите социални измерения.

✧ Кои са любимите Ви български автори? Връщате ли се към класиците?

– За мои любими автори от българската литература естествено бих посочил тези, които съм изследвал, за които имам книги – Ангел Каралийчев, Георги Караславов, Младен Исаев, Никола Вапцаров, но вече споделих преживяното с творчеството на един Йовков например. Стихосбирката на Блага Димитрова „До утре“ стана събитие в моя живот, когато през един отпуск от казармата класният ми ръководител от последния гимназиален клас Никола Стоянов ми я подари. В полутъмния салон на ломското читалище „Постоянство“ като гимназист присъствах на литературно четене с младите още поети Веселин Ханчев, Павел Матев, Орлин Орлинов и тази среща остана за мен знаменателна. На Веселин Ханчев съм носил стихове в „Пламяк“, а с Павел Матев съм обиколил половин България на литературни срещи. Като студент живях на ул. „Паренсов“ точно срещу дома на Блага Димитрова и дълги години поддържах приятелски връзки с нея и Йордан Василев. Но животът свързва и разделя. Чета класиците. Преди две години изчетох отново целия Елин Пелин и открих неща, които още никой негов изследовател не е виждал и анализирал. Изчетох пак Емилиан Станев. Преди десетина години подготвих за „Български писател“ едно томче на Владимир Мусаков, един модерен автор, чиито пиеси, а и прозата му – „Кървави петна“, са съвсем малко познати. Има още творци, които трябва да бъдат препрочетени и представени днес.

✧ Има ли автори и книги, които препрочитате?

– Има. „Дон Кихот де ла Манча“ мога да чета постоянно. Или есетата и новелите на Томас Ман. Стиховете на Дебелянов, Яворов, Вапцаров. Обичам да чета много афоризми, максими. Даже често пътувам с такива книги. Десетки пъти съм чел писмата на Флобер до Луиз Коле. Оскар Уайлд също високо ценя и обичам. „Малкият принц“ често препрочитам, не само защото го преподавам. Чета и приказки – наши и чужди, и не мога да им се наслажда, толкова са дълбоки и мъдри.

✧ Какво четете сега?

– Напоследък чета автори, непознати у нас, като Алвин Тофлър или Мишел Фуко. Чета философия, социология, психология от чужди творци. Познати са ми, но не достатъчно, автори като Ролан Барт, Гастон Башлар. Разширявам своите познания върху теорията на медиите и масовата комуникация. От времето, когато следвах или съм работил в печата, нещата се промениха невероятно бързо.

✧ Какво мислите за съвременния български роман?

– Този въпрос ме затруднява, защото не познавам много добре нашата романистика от 90-те години на ХХ век насам. Ако обаче нашумели имена като Христо Калчев или Александър Томов дават облика на този роман, то той е в сериозна криза. Не знам дали Антон Дончев може да повтори успеха на „Време разделно“, но той е едно от големите ни имена в прозата. Вера Мутафчиева печели награда с поредицата „Бивалици“ – мемоарно-документални книги. Значи епичната проза е в застои. Но една литература има и върхови завоевания, има кризи, упадък. Плаши ме лавината от средна поезия.

✧ Какви са вашите критерии за добър роман?

– Критериите ми и за роман, и за литературата като цяло, са прости. Искам да видя човека с неговия вътрешен мир, с терзанията на духа, с копнежите и болката по изминатото и по бъдното. Не клиширани герои и героини като тези на така превежданата и масово издавана у нас криминална проза или на любовни романи,

колкото и тази тема да е вечна. Много бих желал да прочета книга за нашия драматичен преход. Има вече опити. Сигурен съм, че зреят таланти, но това не става изведнъж. Епохата ни е объркана, за даровития творец обаче това е предизвикателство и съм сигурен, че ще се родят ярки произведения.

❖ **Водите ли си бележки и записки, когато четете?**

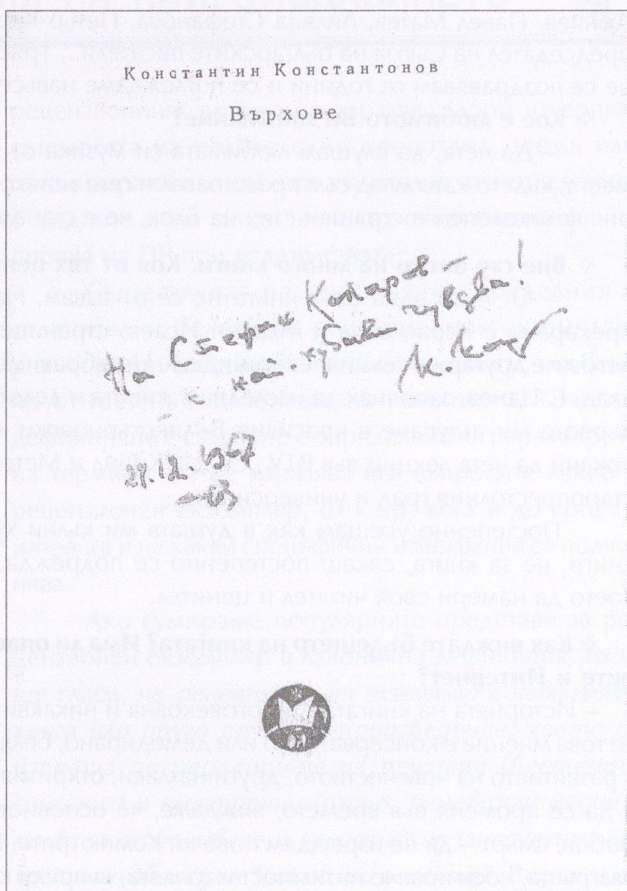
– Винаги. Смятам, че само тогава четенето е пълноценно. Изписал съм хиляди страници с бележки, с отделни имена, думи, цитати. По принцип не обичам по моя книга да се подчертава. Ако се препише част от текста, той се усвоява по-задълбочено, става по-ясен. Неотдавна четох бележки на Иво Андрич, чиито романи отдавна познавам, и той изтъква колко е важно не само да се чете, но и да се отбелязва онова, което впечатлява и е нужно да се запомни.

❖ **Вероятно имате много книги с автографи и посвещения. Пазите ли ги? Кои от тях са Ви най-скъпи?**

– Винаги съм смятал, че една от най-сериозните слабости на националния ни характер е липсата на чувство за памет, за история. Оказах се обаче истински българин в това отношение. Разпиляха се ценни за мен книги, събирани десетилетия. Извърших и най-страшното – сам унищожих преди десетина години целия си архив. Стотици публикации във вестници и списания, хроникаращи не само моето развитие, но и времето, в което съм живял; хората, с които съм се срещал и разговарял. В черната за съдбата ми 1990 г. две мои книги, излезли в трето издание – „Живот, по-хубав от песен...“ и „Шестимата от дело №585/1942“ в общ тираж 40 хиляди, бяха изпратени за претопяване. Ударът беше толкова силен, че болката няма никога да отболи. Но в бурята оцеляха книги с автографи и посвещения от Константин Константинов (публикуваното тук факсимиле на неговия автограф – б.р.), Дора Габе, Елисавета Багряна, Младен Исаев, Георги Караславов, съпругата на Ангел Каралийчев, Радой Ралин, Блага Димитрова, Людмила Исаева... Макар че загубих доста, имам и редица снимки, които ме връщат назад във времето.

❖ **С кои съвременни български писатели и поети поддържате приятелски връзки?**

– Тъй като основната ми литературна дейност е свързана с критиката, не е трудно да се досетите, че към Вашия въпрос би могло да се добави и за омразите с редица български поети и писатели. Критикът е мразен не само заради отрицателни отзиви и рецензии, а и заради това, че не е писал за даден автор. Дори и затова имам лоши отношения с някои, защото съм писал примерно за Георги Караславов и Младен Исаев. Вие ми дадохте дневника на Христо Радевски, който заслужава внимание. С него повече от десетина години общувахме, даже съм запазил няколко картички с новогодишни поздравления. Но по повод на моя публикация на част от анкетата ми с Георги Караславов той се позовава на нея и я отбелязва в дневника си доста язвително. Лошото чувство към Караславов се е пренесло и върху мен. Така че литературните нрави са сурови. Но след тежката загуба на творци като Караславов и неговата съпруга, на Младен и Людмила Исаеви, Иван Давидков, Ефрем Каранфилов, Дамян П. Дамянов, Лъчезар Станчев, Емил Коралов и десетки други, с които много общувах и се радвахме на взаимно уважение и приятелство. Сега също имам хубави творчески и човешки връзки с Антон

К. Константинов. Върхове. С., Бълг. писател, 1967. 75 с. Сб. есета.

Дончев, Павел Матев, Лиляна Стефанова, Петър Караангов, Николай Петев, когото неотдавна избрахме за председател на Съюза на българските писатели... Трябва да изброявам десетки имена, както и на тези, с които не се поздравявам от години и се поглеждаме навъсено. Страсти, човешки страсти.

✧ **Кое е любимото Ви занимание?**

– Да чета, да слушам любимата си музика от Пучини, Белини, Чайковски... Да се разхождам сам по места, където като млад съм преминавал и сега всичко ми изглежда и познато, и неузнаваемо. И си припомням оня великолепен и страшен стих на Блок, че е станало безпощадно ясно – животът прощуя и си отиде...

✧ **Вие сте автор на много книги. Коя от тях цените най-много?**

– От нито една своя книга не се отказвам. Най-скъпи са ми онези, в които съм запечатал миговете, прекарани с Караславов и Младен Исаев; страниците, посветени на Вапцаров и неговата саможертва, на неговите другари и техният светъл идеал. Незабравимо е времето, когато, насърчен от моя научен ръководител акад. Г. Цанев, започнах да изследвам живота и делото на А. Каралийчев. Посещението на Стражица беше и първото ми пътуване в красивия Великотърновски край. Затова, когато по-късно проф. Георги Димов ме покани да чета лекции във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, аз с желание приех и така досега съм свързан със старопрестолния град и университета.

Постепенно усещам как в душата ми кълни хубав творчески порив, много от събрания материал за книги, не за книга, сякаш постепенно се подрежда. Дано да успея да напиша нещо по-добро, по-зряло, което да намери своя читател и ценител.

✧ **Как виждате бъдещето на книгата? Има ли опасност тя да бъде изместена от телевизията, от компютрите и Интернет?**

– Историята на книгата е многовековна и никакви модерни технологии не могат да я заменят. Не смятам, че това мнение е консервативно или демодирано, белязано от възраст или носталгия по миналото. Има промени в развитието на човечеството, други нагласи, открития, които движат цивилизациите напред. Но човекът както и да се променя във времето, виждаме, че основното в него се съхранява. Чувства, мисли, идеи, желания, любов, смърт – да не изреждам повече. Компютрите, Интернет – чудесно. Но тъничката книжка, която детето разгръща, носи повече интимност и топлина, въпреки компютърните игри. Добрата стара книга ще продължава да носи радост, да ни учи и вълнува, въпреки всичко друго, което прогресът ражда.

✧ **Как мислите – ще оцелеят ли българските библиотеки в условията на духовна криза, в която живеем?**

– Може би моят отговор ще ви изненада, но аз съвсем не смятам, че има духовна криза. Бездуховният човек живееше и преди петнайсетина години, жив е и сега. Нещо повече. Битката между духа и материята иде от прастари времена и ще бъде вечна. Но винаги има хора, които жадуват изкуство, четат, изживяват наслада от общуването със сътвореното от великите творци. Често виждам в метрото, в претъпканите автобуси и трамваи четящи хора, значи можем да бъдем спокойни. Ако в библиотеките и читалищата има грижовни люде, които носят светлото призвание да служат на духа, ще има читатели, ще се събират млади и стари, привлечени от озарението на словото. Сред младите хора, сред студентите откривам много умни, способни, дейни и амбициозни бъдещи съзидатели. Социалните трусове и кризи, политическите ежби и властолюбието само подчертават онова, което е по-привлекателно и достойно. Най-често гениите на човечеството са живели и творили в нищета. Никой не помни техните съвременници. Но божествената сила на тяхното изкуство движи човечеството напред и все напред.

✧ **Бихте ли определили накрая своето верую? Имате ли свой девиз?**

– Естествено. Но трябва да говоря много за мъдрости, които съм научил от народа ни, от умни хора, с които съм общувал, от вечни книги, които препрочитам. Една от сентенциите запомних от дневника на младия Карл Маркс, взета от древните гърци: „Нищо човешко не ми е чуждо.“ От изминатия през годините път осъзнах голямата истина – колкото по-рано се научиш да губиш, толкова по-спокойно ще приемаш ударите на живота.